

MÜZE POLİTİKALARINA KARŞI: OCCUPY MUSEUMS, LIBERATE TATE, GULF

LABOR

13/11/2016/ *skopdergi* - Sayı 10 / Cihan Küçük

28 Haziran 2010 tarihinde, Tate Müzesi'nin her yıl düzenlediği geleneksel "Tate Summer Party" etkinliği, kendilerine Liberate Tate adını veren bir grup tarafından protesto edildi. Tate'in BP ile olan sponsorluk anlaşmasının 20. yılını kutladığı bu etkinlikten birkaç ay önce, bu petrol şirketinin yol açtığı ve dünya tarihinin en büyük çevre felaketlerinden biri olan Meksika Körfezi sızıntısı başlamıştı. *Licence to Spill*, Tate-BP sponsorluk ilişkisinin ifşa edileceği uzun süren protestolar serisinin başlangıcıydı.

30 Ekim 2011 tarihinde Occupy Wall Street içinde örgütlenmiş bir grup sanatçı ve protestocu, eylem alanlarını Zucotti Park'tan müzeler önüne taşıdı. İlk hedef kültürel elitizmin kalesi New York Modern Sanat Müzesi'ydi (MoMA). Protestocular, tıpkı Occupy Wall Street eylemlerinde olduğu gibi kendilerini %99 olarak tanımlıyor ve Wall Street'in temsil ettiği ekonomik sistemin parçası olarak gördükleri müzeleri protesto edeceklerini ilan ediyorlardı. Occupy Museums'un bu ilk eyleminde Noah Fischer tarafından yazılan ve okunan metin daha sonra grubun manifestosu halini alacaktı.[1]

Birleşik Arap Emirlikleri'nin başkenti Abu Dhabi'de 2009 yılında inşaatına başlanan "Saadiyat Adası", dev bir müzeler kompleksi olarak tasarlanmış ve projeler, küresel mimarinin yıldızları olan *startect*'lere dağıtılmıştı: Guggenheim Abu Dhabi (Frank Gehry), Louvre Abu Dhabi (Jean Nouvel), British Museum danışmanlığıyla hazırlanan Zayed Ulusal Müzesi (Norman Foster), Denizcilik Müzesi (Tadao Ando) ve Performans Sanatları Merkezi (Zaha Hadid). Saadiyat Adası'nda devam eden inşaatlarda çalışan işçilere reva görülen barbarca çalışma koşulları insan hakları örgütleri tarafından uzun süredir mercek altına alınmıştı. Aralarında Haig Aivazian, Tania Bruguera, Sam Durant, Mariam Ghani, Hans Haacke, Walid Raad, Andrew Ross, Gregory Sholette gibi sanatçı ve akademisyenlerin bulunduğu bir çalışma grubu tarafından kurulan Gulf Labor, inşaatın başladığı ilk günden beri Saadiyat Adası yetkilileri ile işçilerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi için görüşmeler yapıyordu. Bu görüşmelerin sonuçsuz kalması üzerine Gulf Labor, 17 Ekim 2013'te yaptığı açıklamayla 52 hafta sürecek eylemlere başlayacağını duyurdu.[2]

Saadiyat Adası projesinde yer alan Guggenheim Abu Dhabi ve Louvre Abu Dhabi

Sanatçılar, akademisyenler, küratörler, yazarlar ve eylemciler tarafından kurulan Occupy Museums, Liberate Tate ve Gulf Labor, hedefleri ve eylem pratikleri farklı olsa da, günümüz müzeciliğinin temelde neoliberal rejimlerden kaynaklanan sorunlarına dikkat çekme amacındadırlar.

Occupy Wall Street içinden çıkmış olan Occupy Museums, Wall Street'in temsil ettiği sistemin kültür-sanat alanındaki yansımalarını protesto etmiş ve kendini Occupy Wall Street gibi %1'lik sermaye sahipleri karşısındaki %99 olarak tanımlamıştır. Liberate Tate, kamusal olarak idare edilen Tate müzelerinin BP ile olan sponsorluk anlaşmasının şirketin imaj temizleme çalışmasının bir parçası olduğunu savunmuş ve mahkeme kararıyla Tate'i sponsorluk anlaşmasını açıklamaya mecbur bırakmıştır.[3] Altı yıl süren eylemler ve mahkeme süreci sonunda Tate, kamuoyu baskısına dayanamayarak 26 yıldır BP ile süren sponsorluk anlaşmasını 2017 yılında sonlandıracağını duyurmuştur.[4]

Gulf Labor, adı "mutluluk" (saadet), çalışma koşulları ise kölelik anlamına gelen Saadiyat Adası'ndaki müzeleri protesto etmiştir. Saadiyat Adası yalnızca markalaşmış müze ve mimarların biraraya geldiği bir proje değildir. Petrol sermayesinin ve şeri monarşilerin kültür-sanat kurumları üzerindeki etkisinin görülebileceği bir laboratuvar konumundadır. Adanın inşa edildiği Abu Dhabi şehrindeki ilk yerleşim 1791'de başlamış, sadece 30 yıllık isim hakkı için 520 milyon dolar ödenen Louvre Müzesi ise, Fransız Devrimi'nin ardından 1793'te kurulmuştur.[5] Abu Dhabi'de bir Louvre açmak için ödenen ücretler sadece isim hakkı veya eser ödünç anlaşmaları değildir. 2009 yılında Fransa ve Birleşik Arap Emirlikleri arasında

yapılan askerî anlaşmalar sonucu Abu Dhabi'de Louvre'dan önce bir Fransız askerî üssü açılmıştır. Açılışı yapan dönemin Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy, Louvre Abu Dhabi inşaatını da yerinde denetlemiştir.[6]

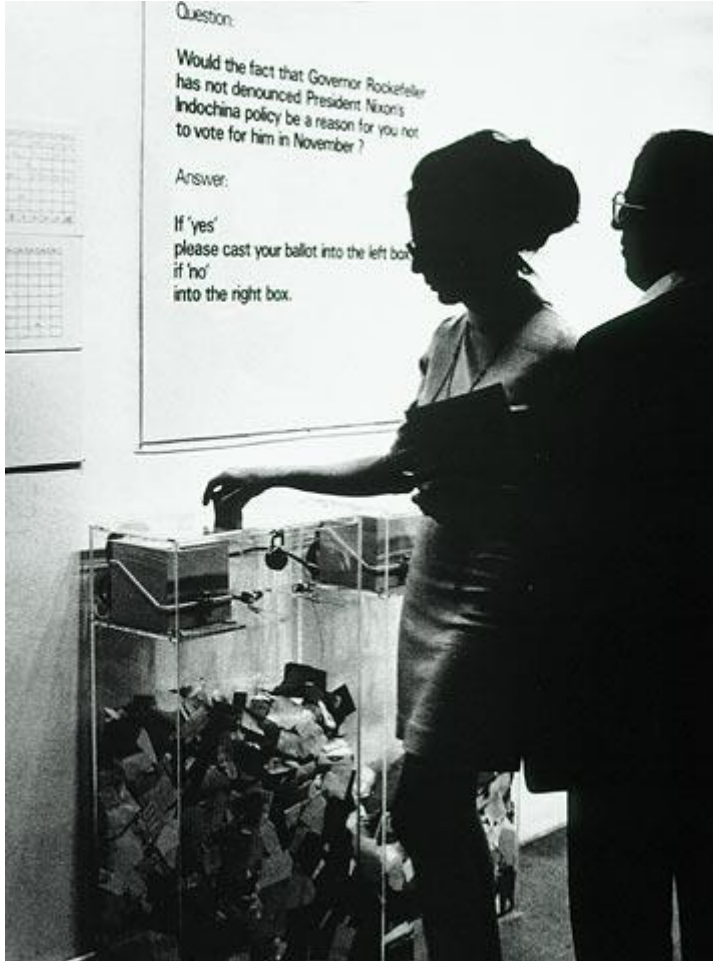

Nicolas Sarkozy, eski Cumhurbaşkanı sıfatıyla Louvre Abu Dhabi inşaatını denetlerken, 13 Ocak 2016

Kurumsal Eleştiri: Sanatın Protestoya, Protestonun Sanata Dönüşmesi

Kuşkusuz günümüz müze politikalarına karşı olan grupların temelini sanatçılar oluşturmaktadır. Sanat İşçileri Koalisyonu (Art Workers' Coalition) ve Gulf Labor kurucusu, Occupy Museums destekçisi Hans Haacke'nin sanatı baştan beri sermayeye ve sisteme karşıdır. Haacke, ikinci Hindicini savaşı Vietnam Savaşı'nın şiddetlendiği 1970 yılında MoMA'da açılan Information sergisi için kurduğu sandıkla ziyaretçilerden şu soruya yanıt vermelerini istemişti: "Vali Rockefeller'ın, Başkan Nixon'ın Hindicini politikasına karşı olduğunu açıklamaması, Kasım'da kendisine oy vermemeniz için geçerli olabilir mi?" Haacke'nin hedefindeki Vali Nelson Rockefeller, MoMA'nın en büyük bağışçılarından biri ve

yönetim kurulu üyesiydi. Sergi sonunda “MoMA Poll” adlı eserde sorulan soruya "evet" oyu verenler, "hayır" oyu verenlerin neredeyse iki katıydı. Hans Haacke, aynı günlerde sadece savaş entrikalarını teşhir etmekle kalmıyor öte yandan da bir sendika gibi işleyen Sanat İşçileri Koalisyonu’nu örgütlüyordu.

“MoMA Poll” adlı eserde evet oyu kullanan bir ziyaretçi, MoMA, 1970

Sanatçının 1971 yılında Guggenheim’da açılacak sergisi için ürettiği, *Shapolsky et al., Manhattan Real Estate Holdings, a Real Time Social System, as of May 1, 1971*/Shapolsky ve diğerleri, Manhattan Gayri Menkulleri, 1 Mayıs 1971 İtibarıyla Gerçek Zamanlı Bir Toplumsal Sistem adlı eser New York’ta belli bölgelerde emlak alanında tekelleşmiş Harry Shapolsky’e ait firmaları ifşa ediyordu.[7] Shapolsky’nin Guggenheim müteveli heyetiyle olan bağları sonucunda, açılışa altı hafta kala sergi iptal edildi. Arkasından da Haacke’ye destek çıkan küratör Edward Fry işten çıkarıldı. Haacke’nin Guggenheim’daki hadiselerine yol açan eseri günümüzde Whitney Müzesi koleksiyonunda yer almaktadır.[8] Hans Haacke bir başka eserinde de, Metropolitan Müzesi bağışçılarından hayırsever milyarder Koch Kardeşler’i hedef alıyordu. *The Business Behind Art Knows the Art of the Koch Brothers*

/Sanatın Arkasındaki İş Dünyası Koch Kardeşlerin Sanatını Bilir adlı eser, servet sahiplerinin sanat müzelerini nasıl kullandıklarını teşhir ediyordu.

1849 yılında Prusya askerî birlikleri, Dresden'deki sosyalist direnişini bastırmak istediğinde, Mihail Bakunin direnişçilere Ulusal Müze'deki yağlıboya tabloları barikatların önüne yerleştirmeyi önermişti.[9] Hans Haacke gibi sanatçılar belki Bakunin'in önerdiği gibi sanat eserlerini barikatların önüne asmamıştır. Fakat eylemleri, aldıkları tavırlar ve ürettikleri eserlerle direnişini, barikatları müzelerin içine taşımışlardır. Müze politikalarının otoriterliğine karşı örgütlenen “sanat emekçileri”, Haacke'nin izinden giden sanat direnişçileridir. Haacke sanatını protestoya dönüştürürken, sanatçılar da eylemleriyle protestoyu sanatlaştırmışlardır.

Shapolsky et al., Haacke, 1971; Whitney Müzesi, 2015

The Business Behind Art Knows the Art of the Koch Brothers, Haacke, 2014

Occupy Oakland işgalleri sırasında sanatçılar tarafından heykele dönüştürülen polis bariyerleri, 2011

1960'lardan Günümüze Müzelere Karşı Protestolar

1960'lar yakın tarihin en çalkantılı dönemlerinden biri: İkinci Dünya Savaşı sonrası dünyanın iki süper gücü arasında devam eden Soğuk Savaş, ABD'nin Vietnam işgali, ulusal kurtuluş savaşları, 1968'de işçi ve öğrencilerin başlattığı devrimci ayaklanmalar... Tüm bu yaşananlar

kültür-sanat alanında da karşılık buldu. Sanatçıların protestoculara evrildiği birçok kolektif bu dönemde eylemlere başladı.

1965'te Vietnam Savaşı karşıtı bir grup sanatçı ve yazarın biraraya gelerek oluşturduğu Artists and Writers Protest Against Vietnam War (Sanatçılar ve Yazarlar Vietnam Savaşını Protesto Ediyor), İkinci Dünya Savaşı sonrası sanatçı kuşağının kurduğu ilk politik kolektifti. Grup, "End Your Silence/Sessizliğini Sona Erdir" başlığıyla *New York Times*'de yayınladığı açık mektubun imzacıları arasında John Cage, Roy Lichtenstein, Georgia O'Keefe, Elaine de Kooning, Lee Krasner ve Mark Rothko da bulunuyordu.[10]

1966'da anarşist sanat kolektifi Black Mask/Up Against the Wall Motherfucker, sert söylemleriyle dikkat çekiyordu: "Yeni bir ruh uyanıyor. Yanan Watts sokakları gibi biz de devrimle yanıp tutuşuyoruz. Tanrılarınıza saldırıyoruz... MÜZELERİ YIKIN. Mücadelemiz duvarlara asılamaz."[11]

1969'da 10. Sao Paulo Bienali Brezilya'daki askerî rejim nedeniyle boykot edilirken, aynı yıl ABD'de ilk örgütlü sanat emekçileri koalisyonu kuruluyordu; 1968'in tüm dünyayı saran etkisi ABD'de de hissedilmişti. Art Workers' Coalition (AWC, Sanat İşçileri Koalisyonu) işte bu etkiyle 1969 yılının Ocak ayında aralarında Hans Haacke, Wen-Ying Tsai, Tom Lloyd, Willoughby Sharp, John Perreault, Carl Andre, Benny Andrews, Gregory Battock, Lee Lozano gibi sanatçı, küratör, yazar ve eleştirmenlerin bulunduğu bir grup tarafından kuruldu. Sanat İşçileri Koalisyonu, müzelerin yönetim kurullarına, üst düzey yöneticilerine karşı örgütlenmiş sendika benzeri bir yapıydı. Yalnızca müzelere karşı değil ticarî sanat piyasasına karşı da örgütleniyordu. Metropolitan, MoMA ve Guggenheim gibi müzeler Sanat İşçileri Koalisyonu tarafından protesto edilen kurumlar arasındaydı. Müzelerden taleplerini 13 maddede sıralayan grup daha sonra bu talepleri 9'a indirdi.

13 DEMANDS

submitted to Mr. Bates Levy, Director of the Museum of Modern Art,
by a group of artists and critics
on January 25, 1969.

1. The Museum should hold a public hearing during February on the topic "The Museum's Relationship to Artists and to Society", which should conform to the recognized rules of procedure for public hearings.
2. A section of the Museum, under the direction of black artists, should be devoted to showing the accomplishments of black artists.
3. The Museum's activities should be extended into the Black, Spanish and other communities. It should also encourage exhibits with which these groups can identify.
4. A committee of artists with curatorial responsibilities should be set up seasonally to arrange exhibits.
5. The Museum should be open on two evenings until midnight and admission should be free at all times.
6. Artists should be paid a rental fee for the exhibition of their works.
7. The Museum should recognize an artist's right to refuse showing a work owned by the Museum in any exhibition other than one of the Museum's permanent collection.
8. The Museum should declare its position on copyright legislation and the proposed arts proceeds act. It should also take active steps to inform artists of their legal rights.
9. A registry of artists should be instituted at the Museum. Artists who wish to be registered should supply the Museum with documentation of their work, in the form of photographs, news clippings, etc., and this material should be added to the existing artists' files.
10. The Museum should exhibit experimental works requiring unique environmental conditions at locations outside the Museum.
11. A section of the Museum should be permanently devoted to showing the works of artists without galleries.
12. The Museum should include among its staff persons qualified to handle the installation and maintenance of technological works.
13. The Museum should appoint a responsible person to handle any grievances arising from its dealings with artists.

MoMA direktörüne hitaben yazılmış talep listesi (büyütmek için resme tıklayınız)

Koalisyon'un talepleri yalnızca sanat emekçileri için değil müzeleri ziyaret edebilecek tüm işçi-emekçiler için de geçerliydi. Örneğin işçilerin müzeleri ziyaret edebilmesi için, "müzelerin iki akşam gece yarısına kadar açık olması ve giriş ücreti alınmaması" talepler arasındaydı.[12] MoMA tarafından kabul edilen bu talep önce Tidal, şimdi de Uniqlo şirketlerinin sponsorluğunda hâlâ devam etmektedir. Sanat İşçileri Koalisyonu'nun bir diğer önemli başarısı da MoMA'da Profesyonel ve İdari Personel Birliği'ni harekete geçirerek Sanatçıların Saklı Tutulan Haklarının Devir ve Satış Sözleşmesi'ni dayatmasıydı. Bu sözleşme, bir sanat eserinin yeniden satılması durumunda sanatçıların haklarını koruyordu.[13] Irkçılığın ve ayrımcılığın etkisini gösterdiği yıllarda Koalisyon'un taleplerinden biri de, müzelerde azınlıklara, kadınlara, ve galerilerle çalışmayan sanatçılara temsil hakkı verilmesiydi. Sanat İşçileri Koalisyonu, 1971'de dağılsa da Guerrilla Art Action Group (Gerilla Sanat Eylem Grubu) gibi kendi bünyesinden çıkan diğer oluşumlarla eylemlerine devam etti.

Art Workers' Coalition üyelerinin MoMA'da sergilenen *Guernica* önündeki protestosu, 1970

24 Şubat 1980'de bir grup sanatçı ve aktivist tarafından Manhattan'da bir kitapçıda kurulan Political Art Documentation/Distribution (PAD/D, Politik Sanat Dokümantasyonu/Dağıtımı) yayınladığı ilk bültende hem ticari hem de kâr amacı gütmeyen sanat kuruluşlarına karşı çıkıyor ve hedeflerini şu şekilde sıralıyordu:

Haklarından yoksun bırakılmış tüm insanların özgürleşmesi ve kendi geleceklerini belirlemeleri için yetenekleri ve politik güçleriyle destek verecek uluslararası bir sanatçı/eylemci ağı örgütlemek.

PAD/D, sanat dünyasının müze ve galerilerden oluşan yapısı içinde bir ilerleme aracı olarak hizmet veremez. Amacımız, sanatın yanı sıra yeni dağıtım ekonomisi biçimleri geliştirmektir.[14]

PAD/D'nin düşlediği sanat dünyası, geçmişte işçi sendikalarının, sosyalistlerin ve hatta ABD Komünist Partisi'nin örgütlediği kültür-sanat organizasyonlarını hatırlatıyordu. PAD/D, AWC gibi sendika benzeri örgütlenme olmasa da, iki girişimin amaçları birbirinden farklı değildi. Başta bir arşiv olarak kurulan PAD/D, bir yıl içinde kendi bültenini basan, çeşitli etkinlikler ve protestolar düzenleyen, diğer organizasyonlarla işbirliğine giden bir sanat örgütlenmesine evrildi. Bu gelişmede 1970'lerde güçlü bir örgütlenmeyle müzelere kök söktüren AWC'nin kendini feshetmesi de rol oynamıştı. Bununla birlikte, günden güne zayıflayan Amerikan solu, PAD/D'nin ihtiyacı olan desteği sağlayamadı ve organizasyon sekiz yıl sonra toplantılarına son verdi.

PAD/D, dönemin şartlarına yenik düşmüş bir organizasyon olarak etkinliklerine son verse de arşiv hizmeti devam etti. 1988 yılında, MoMA'da küratör olarak görev alan Deborah Wye, *Committed to Print* adlı sergisi için PAD/D arşiviyle iletişime geçti.[15] 130'dan fazla politik eserin bulunduğu serginin bir odası yalnızca PAD/D arşivinden ödünç alınan eserlerden oluşuyordu. Bu eserlerden biri de 1970'te Sanat İşçileri Koalisyonu tarafından tasarlanmış ve MoMA'da Picasso'nun *Guernica* resmi önünde gerçekleştirilen Vietnam Savaşı protestosunda kullanılmış olan *Q. And babies? A. And babies.*/Soru: Bebekler de mi? Cevap: Bebekler de adlı afiştir. 1970'te savaş karşıtı bir protestoda kullanılmış olan afiş, 1988'de sergilenmek üzere MoMA'ya geri dönmüştür. PAD/D arşivinden parçaların yer aldığı sergi sonrasında yapılan görüşmeler sonucunda arşiv MoMA'ya devredilmiştir. Günümüzde PAD/D arşivi MoMA arşivlerinde hizmet vermektedir.[16] *Committed to Print* sergisinde yer alan Sanat İşçileri Koalisyonu afişi *And babies?* de MoMA'nın koleksiyonunda yer almaktadır.[17]

Occupy Museums

2010 yılında Tunus'ta başlayan, neredeyse tüm Arap ülkelerine yayılan ve Arap Baharı olarak anılan protestolar, ABD'de de tekrar örgütlü protestoların canlanmasına yol açtı. 2011 yılının Ekim ayında Occupy Wall Street üyelerinin çağrısıyla kültür ve sanat kurumlarında yaşanan sosyal ve ekonomik eşitsizliklere dikkat çekmek için kurulan Occupy Museums (Müzeleri İşgal Et) yayınladığı manifestoyla protestocuları müze işgallerine davet ediyordu:

Oyun bitti: %1'in yönettiği kültürel elitizm mabetlerinin oluşturduğu saadet zincirlerinin perde arkasını gördük. Artık biz, %99'un içindeki sanatçılar, sahte bir benzersizlik söylencesine dayanan ve sırf elitlerin en elitinin cebi para dolsun diye bireysel dehayı göklere çıkararak propagandalarla beslenen bu yozlaşmış hiyerarşik sistemi kabullenme zaafına düşmeyeceğiz...[18]

Occupy Museums eylemcileri MoMA önünde

17 Eylül 2011 tarihinde işgal edilen Zucotti Park ile başlayan Occupy Wall Street eylemleri kısa sürede kendi içerisinde farklı gruplar çıkardı. Occupy Museums da ilk eylemini Zucotti Park işgalinden yaklaşık 1 ay sonra, 20 Ekim 2011 tarihinde MoMA önünde gerçekleştirdi.[19]

Occupy Museums'un eylemleri, içinden çıktığı işgal hareketinin özelliklerini taşıyordu. Özgül birtakım talepler öne sürmektense düzenin değişmesini öngören bir söylemleri vardı. İlk işgalleri sırasında, eylemcilerle görüşerek taleplerini öğrenmek isteyen MoMA direktörlerinin aldıkları cevap ilginçti: "Herhangi bir talebimiz yok." Occupy Museums, kendilerini de içeren toplumun %99'luk kesimi adına, müzeleri kontrol eden %1'lik kesimden sıradan haklar değil, ekonomik adalet ve %1'in refahı için %99'un sömürüldüğü düzenin değişmesini istiyorlardı. Grup, ilk eyleminden bir hafta sonra yine MoMA'yı işgal etmek için düzenlediği *Bring Your Own Manifesto*/Kendi Manifestonu Getir eyleminde bu sefer direktörlerle değil New York polisiyle karşı karşıya gelecekti.

Occupy Wall Street hareketinin zamanla gücünü kaybetmesi, Occupy Museums hareketini de etkiledi. Grup farklı zamanlarda MoMA'yı tekrar işgal etse de, içinden çıktığı hareketin zayıflaması karşısında farklı yöntemler deneyerek kamuoyu yaratma çabasına devam etti. Örneğin Noah Fischer önderliğindeki bir grup eylemci, 7. Berlin Bienali'ne davet edilmeleri üzerine,[20] 11 Haziran 2012 tarihinde Berlin Müzesi'ndeki ünlü Bergama galerisini işgal etti Berlin Müzesi'ndeki ünlü Bergama galerisini işgal etti. Ayrıca, Zeus Tapınağı merdivenlerinde yapılan işgal eylemiyle müzedeki yağma eserlere dikkat çekildi. Aynı yıl, küratörlüğünü Carolyn Christov-Bakargiev'in üstlendiği Documenta 13'te de "Occupy"cular katılımcılardan biri olarak karşımıza çıkıyordu.

MoMA işgalleriyle başlayan, Wall Street'in simgelediği neoliberal sistemin liderlerinden olan David Koch gibi petrol zenginlerinin müzeler üzerinden imaj tazeleme çalışmalarını protesto eden Occupy Museums, Occupy hareketinin etkinliğini kaybetmesiyle farklı gruplara entegre olarak varlığını devam ettirdi. Noah Fischer önderliğinde kurulan Occupy Museums, Gulf Labor ve Decolonize This Place gibi gruplara destek olmaya devam ediyor. 24 Mart 2014 tarihinde Global Ultra Luxury Faction (GULF) tarafından Guggenheim'in dış cephesinde gerçekleştirilen eylemde de "Occupy" hareketinin "%1" sloganı vurgulandı.

Global Ultra Luxury Faction (GULF), Guggenheim Protestosu, 24 Mart 2014

Liberate Tate

Liberate Tate (LT, Tate'i Özgürleştir), Tate müzelerinin İngiliz petrol şirketi BP ile olan sponsorluk anlaşmasını sorgulamak üzere kurulmuş bir örgüttür. Grubun altı yıl süren yoğun baskıları sonucu Tate ile BP arasında 1990 yılında başlayan sponsorluk anlaşmaları mahkemelerde ifşa edilmiş, kamuoyu baskısı altında kalan Tate 26 yıldır süren sponsorluk anlaşmasını 2017'de bitireceğini açıklamıştır.[21]

Tate'in BP ile olan sponsorluk ilişkisi, özelleştirmeler sonucu kesilen kamu fonlarının yerine yeni fon arama gayretlerinin bir sonucudur. Tate-BP sponsorluk anlaşması 1988'de göreve gelen direktör Nicholas Serota'nın girişimidir. BP'nin Tate'e sponsor olmasının tartışılan bir diğer yönü de, BP'nin eski genel müdürü olan John Browne'nin 2009 yılından bu yana müzenin mütevelli heyeti başkanlığını yürütmesidir. 1990'da başlayan Tate-BP sponsorluk

ilişkisi, 2010 yılında yaşanan ve tarihin en büyük çevre felaketlerinden biri olan Meksika Körfezi petrol sızıntısıyla sorgulanmaya başlamıştır. 20 Nisan 2010 tarihinde BP'nin Meksika Körfezi'ndeki petrol tesisinde meydana gelen patlamada 11 işçi ölmüş ve 17 işçi yaralanmıştır. Sızıntı aylarca durdurulamamış ve 134 milyon varil petrol okyanusa sızmıştır. Altı yıl süren dava sonucunda BP, ABD'ye 20 milyar dolar tazminat ödemeye mahkum edilmiştir.[22] Bu tazminat bugüne kadar bir şirkete yüklenen en yüksek tazminat tutarı olarak tarihe geçmiştir. 20 milyar dolar tazminat ödemeye mahkum olan BP'nin Tate'e ödediği sponsorluk paraları ise gülünç mertebelere sahiptir. 26 Ocak 2014 tarihinde verilen mahkeme kararıyla Tate'in açıklamak zorunda kaldığı sponsorluk belgelerine göre, 1990-2006 yıllarını kapsayan 16 yıllık süreçte BP'nin Tate'e ödediği toplam sponsorluk ücreti yalnızca 3,8 milyon sterlidir. Ve yıllık ortalaması 224 bin sterline denk gelen bu tutar, Tate üyelerinin ödediği rakamların yanında son derece düşüktür. Yaklaşık 114.000 Tate üyesi sadece 2013-2014 yılında Tate'e 8,4 milyon sterlin bağışta bulunmuştur. Örneğin BP'nin 2006-2007 için ödediği sponsorluk ücreti Tate'in kendi elde ettiği gelirlerinin %0,74'ünü, toplam gelirlerinin ise yalnızca %0,437'sini oluşturur. [23] Bu miktarlar düşünüldüğünde hangi kurumun diğerine daha çok katkı yaptığı cevaplanması gereken bir sorudur.

Tate Britain'da BP sponsorluğunda yapılan “Walk Through British Art” sergisi

Tate müzeleri, kamusal bir program gözetir. Örneğin, süreli sergiler haricindeki tüm sergiler ücretsizdir. Liberate Tate üyeleri bu gibi serbestlik koşullarından yararlanarak, müzenin kendi

mekânını protesto ortamına dönüştürebilmiştir. 7 Temmuz 2012 tarihinde yaptıkları eylemde 16,5 x 16,5 metre ölçülerinde ve 1,5 ton ağırlığında bir rüzgâr türbinini Tate'in Turbine Hall'una taşımışlardır. *The Gift*/Armağan isimli bu enstalasyon-performans, mekânın eski bir elektrik santrali olmasına dikkat çeken, fosil yakıt yerine doğal enerji kaynaklarının kullanılmasını destekleyen bir protestodur.[24]

Altı yıl süren çeşitli protestolar sonucu, Tate 11 Mart 2016 tarihinde yaptığı açıklamayla 2017 yılında BP ile olan sponsorluk ilişkisini bitireceğini açıklamıştır.[25] Liberate Tate, kurulduğu günden beri kararlılıkla mücadelesini sürdürmüş ve BP karşıtı kamuoyu yaratmayı başarmıştır. Grup, Tate-BP sponsorluk anlaşmasının bitirilme kararından sonra mücadelesini başka müzelere taşımıştır. Daha önce Tate Britain'da gerçekleştirdiği "Birthmark" isimli performansı, National Portrait Gallery'de tekrarlayarak, bu kez buradaki Portre Ödülü'nün BP sponsorluğuna karşı çıkmıştır.[26]

Liberate Tate'in başarıyla sonuçlanan mücadelesi, Art Not Oil, BP or Not BP, Not An Alternative, Platform London, Science Unstained, Shell Out Sounds, Fossil Free Funds gibi diğer birçok çevreci kolektifin, eylemleriyle fosil yakıt üreten şirketlerden sponsorluk alan kültür-sanat kurumlarını baskı altına almalarının yolunu açmıştır.

Gulf Labor

Abu Dhabi'de inşaatı devam eden Saadiyat Adası, içinde barındırdığı kültür-sanat ve eğitim kurumları bakımından bütün dünyada son derecede ilgi çeken bir bölge. Petrol sermayesiyle kurulan bu 'ada'da Guggenheim Abu Dhabi, Louvre Abu Dhabi, British Museum danışmanlığıyla hazırlanan Zayed Ulusal Müzesi gibi sanat kurumlarının yanı sıra New York Üniversitesi'nin de bir ayağı bulunuyor. Saadiyat Adası'nın amacını Birleşik Arap Emirlikleri kültür danışmanı Zaki Anwar Nusseibeh şöyle açıklıyor:

Bir gecede kültür yaratamayacağımızı biliyoruz, bu yüzden stratejik olarak kendi halkımızı eğitebileceğimiz müzeler inşa ediyoruz, böylece kendi sesimizi bulacağız. Umuyorum ki 20 veya 30 yıl içinde kendi kültür elitlerimiz olacak, böylelikle gençlerimiz sanat hakkında bilgi edinmek için Londra veya Paris'e gitmeyecek.[27]

Birleşik Arap Emirlikleri'nin kendi kültür elitlerini yetiştireceği bu proje, 2004 yılında kamuoyuyla paylaşıldığından beri insan hakları örgütleri tarafından mercek altına alınmış durumda. Nepal, Sri Lanka, Hindistan, Pakistan ve Bangladeş gibi ülkelerden getirilen işçiler yalnızca Saadiyat Adası'nda değil tüm Körfez ülkelerinde kölelik koşullarında çalışmak zorunda bırakılmış durumdadır. İnsan Hakları İzleme Örgütü, Saadiyat Adası inşaatı başladığı günden bugüne hazırladığı üç raporla, buradaki inşaatlarda yaşanan hak ihlallerini belgeliyor.

İlk rapor 11 Kasım 2006 tarihinde yayınlanan “Building Towers, Cheating Workers” (Kuleler İnşa Etmek, İşçileri Dolandırmak)[28]; ikincisi 19 Mayıs 2009 tarihli “The Island of Happiness” (Mutluluk Adası);[29] üçüncü rapor ise 10 Şubat 2015 tarihli “Migrant Workers’ Rights on Saadiyat Island in the United Arab Emirates” (Birleşik Arap Emirlikleri Saadiyat Adası’ndaki Göçmen İşçilerin Hakları).[30]

2010 yılında Ashkan Alwan ve Walid Raad tarafından düzenlenen bir konferansla kurulan Gulf Labor (Körfez Emeği), Saadiyat Adası’ndaki işçilerin koşullarının düzeltilmesi için biraraya gelmiş bir koalisyon. Gulf Labor kurulduğu günden beri Guggenheim yöneticileriyle işçi hakları üzerine çeşitli zamanlarda müzakereler yürüttü, fakat hiçbir sonuç alamadı. Haziran 2010’da 43 sanatçının imzasıyla müze direktörü Richard Armstrong ve şef küratör Nancy Spector’a bir mektup yazılarak Guggenheim Abu Dhabi projesi inşaatında çalışan işçilerin çalışma koşullarının düzeltilmesi istendi. Mektuba yanıt alamayan Gulf Labor, Mart 2011’de bu kez bir imza kampanyası başlattı, ve iki binden fazla sanatçı, küratör, yazar bu kampanyaya imzayla destek verdi.[31] 2010 yılından beri aralıklarla da olsa devam eden Gulf Labor-Guggenheim görüşmeleri, Saadiyat Adası projesinin yürütücüsü Tourism Development & Investment Company’nin (TDIC) görüşmelere dahil edilmesiyle daha farklı bir yola girdi. TDIC, Gulf Labor üyelerini Mart 2011’de Saadiyat Adası’na davet etti, bundan kısa süre sonra Haziran 2011’de çalışma koşullarının denetlenmesi için PricewaterhouseCoopers (PwC) şirketiyle anlaştı. Ne var ki bu denetim şirketi ne Gulf Labor’ın, ne de İnsan Hakları İzleme Örgütü’nün önerdiği listede bulunmayan bir kuruluştur.[32] Bunun üzerine, Guggenheim ve Saadiyat Adası yetkilileriyle uzun süre görüşmelere devam eden Gulf Labor, 17 Ekim 2013’te yaptığı açıklamayla Guggenheim’ın Abu Dhabi projesini protesto edecekleri “52 Hafta”lık bir eylem serisine başladı.[33] Ve Saadiyat Adası’ndaki müzelerin inşaatı devam ederken, Gulf Labor da eylemlerini sürdürüyor.

Louvre Abu Dhabi inşaatı, fotoğraf: Hans Haacke, 2011

Eylem pratikleri ve talepleri farklı olmasına karşın Occupy Museums, Liberate Tate ve Gulf Labor'ın talepleri temelde aynıdır. Bu üç hareketin çeşitli zamanlarda biraraya gelerek çağdaş müze yönetimlerine karşı gerçekleştirdiği ortak eylemler bunun kanıtıdır. Müzelerin neoliberal kültür politikalarından kaynaklanan sorunlarına gelecekte çözüm bulunup bulunamayacağı belki de Gulf Labor üyesi sanatçı Walid Raad'ın sorduğu soruda gizlidir:

Sonuçta Metropolitan Sanat Müzesi'ni kim kurmuştu? 100 yıl önce ulusun şanlı müzesini kuran ve 50 yıl sonra modern sanatın merkezinin Paris'ten New York'a taşınmasına yardım eden haydut baronlar o günlerin Amerikan şeyhleri değil miydi? Neden Arap şeyhleri de Arap kültürü için aynısını yapamamış?[34]

Kaynakça

- [1] <http://occupymuseums.org/index.php/actions/18-first-action-at-museum-of-modern-art> (Erişim tarihi: 21 Ekim 2016)
- [2] <http://gulflabor.org/2013/gulf-labor-launches-52-weeks-of-gulf-labor/> (Erişim tarihi: 21 Ekim 2016)
- [3] <http://www.e-skop.com/skopbulten/tate-bp-iliskisi-ifsa-edildi/2309> (Erişim tarihi: 21 Ekim 2016)
- [4] <http://www.e-skop.com/skopbulten/bp-ve-tate-muzesi-arasindaki-sponsorluk-anlasmasi-sona-eriyor/2859>(Erişim tarihi: 21 Ekim 2016)
- [5] <http://www.nytimes.com/2007/03/07/arts/design/07louv.html> (Erişim tarihi: 21 Ekim 2016)

- [6] <http://www.nytimes.com/2009/05/27/world/europe/27france.html> (Erişim tarihi: 21 Ekim 2016)
- [7] <http://www.e-skop.com/skopbulten/elestirinin-rafa-kaldirildigi-bir-cagda-hans-haacke-yolundan-sasmiyor/2173>(Erişim tarihi: 21 Ekim 2016)
- [8] <http://collection.whitney.org/object/29487> (Erişim tarihi: 21 Ekim 2016)
- [9] <http://www.e-skop.com/skopdergi/bakuninin-zavalli-kuzenleri-sanat-yoluyla-taktiksel-mudahale/1586> (Erişim tarihi: 21 Ekim 2016)
- [10] Gregory Sholette, “Art out of Joint: Artists’ Activism Before and After the Cultural Turn”, *The Gulf: High Culture/Hard Labor* içinde ed. Andrew Ross (OR Books, 2015) s. 65
- [11] Sholette, *a.g.e.* s.70; *skopdergi* 9, Benzinle Yazılan řiir: Black Mask ve Up Against the Wall Motherfucker
- [12] bkz. *skopbülten*: Güvencesizlik ile Direnis Arasında Sanat İşçileri: Bir Tarih
- [13] Gregory Shelotte, *Karanlık Madde: Giriřimcilik Kültürü Çağında Sanat ve Politika* (Doruk Yayınları, 2013) s.240
- [14] Sholette, *a.g.e.* s.58
- [15] <http://hyperallergic.com/117621/art-in-the-1980s-the-forgotten-history-of-padd/>
- [16] https://www.moma.org/research-and-learning/research-resources/library/faq_library_collection?x-iframe=true#padd
- [17] <https://www.moma.org/collection/works/7272?locale=en>
- [18] Manifesto: “Müzeleri İşgal Et!”
- [19] <http://www.occupymuseums.org/index.php/actions/18-first-action-at-museum-of-modern-art>
- [20] <http://www.occupymuseums.org/index.php/actions/43-occupy-museums-and-the-7th-berlin-biennale>
- [21] <http://www.e-skop.com/skopbulten/bp-ve-tate-muzesi-arasindaki-sponsorluk-anlasmasi-sona-eriyor/2859>
- [22] <http://www.birgun.net/haber-detay/6-yil-once-meksika-korfezi-ni-kirleten-bp-20-milyar-tazminat-odeyecek-108256.html>
- [23] <http://www.e-skop.com/skopbulten/tate-bp-iliskisi-ifsa-edildi/2309>
- [24] Bkz. bu sayıda: Liberate Tate ve Tate’i BP’den özgürleřtiren aktivist performatif sanat eylemleri
- [25] <http://www.liberatetate.org.uk/performances/tate-is-liberated-from-bp-by-liberate-tate/>
- [26] Bkz. bu sayıda: Liberate Tate ve Tate’i BP’den özgürleřtiren aktivist performatif sanat eylemleri
- [27] Andrew Ross, *The Gulf: High Culture/Hard Labor* (OR Books, 2015) s.14
- [28] <https://www.hrw.org/report/2006/11/11/building-towers-cheating-workers/exploitation-migrant-construction-workers-united>

[29] <https://www.hrw.org/report/2009/05/19/island-happiness/exploitation-migrant-workers-saadiyat-island-abu-dhabi>

[30] <https://www.hrw.org/report/2015/02/10/migrant-workers-rights-saadiyat-island-united-arab-emirates/2015-progress-report>

[31] <http://gulflabor.org/sign-the-petition/>

[32] <https://gulflabor.wordpress.com/2011/06/01/update-june-2-2011/>

[33] <http://www.e-skop.com/skopbulten/gulf-laborin-52-hafta-surecek-protesto-maratonu-basladi/1607>

[34] Walid Raad, “Why Gulf Labor? Statements of Intent”, *The Gulf: High Culture/Hard Labor* içinde ed. Andrew Ross (OR Books, 2015) s. 115